

Σάμιον Κίρτολεϊ

Ο διάσημος Αμερικανός φιλόσοφος και συγγραφέας μιλάει αποκλειστικά στην Α.Υ.

Του ΘΑΝΑΣΗ ΜΗΝΑ

49 ΕΤΩΝ, καθηγητής στο New School for Social Research της Νέας Υόρκης, ο Σάμιον Κίρτολεϊ έχει χαρακτηριστεί ως ένας από τους πιο ουδερκεϊς και διαυγείς φιλοσόφους που γράφουν σήμερα στην αγγλική γλώσσα. Στην Ελλάδα βρέθηκε αφενός με αφορμή την έκδοση του «**Βιβλίου των νεκρών φιλοσόφων**» από τον Πατάκη, αφετέρου για να πάρει μέρος στη δεύτερη **Biennale** της Αθήνας.

Άνετος και χαλαρός σε σημείο... σοφί, μονίμως χαμογελαστός, ομιλητικότητας και με ένα στιλ που μάλλον δεν θύμιζε «τυπικό» πανεπιστημιακό, απολάμβανε τον καφέ του με θέα τη θάλασσα και παράλληλα περιεργαζόταν το φρεσκοτυπωμένο στα ελληνικά βιβλίο του.

Προσπάθησε να προφέρει στα ελληνικά τον τίτλο και δεν τα κατάφερε κι άσχημα. «Μπορώ να μιλήσω και να διαβάσω αρχαία ελληνικά, αλλά όχι

τόσο καλά τη νεοελληνική. Αν κι έχω έρθει αρκετές φορές στην Αθήνα, πάντα αισθάνομαι τον ίδιο ενθουσιασμό γι' αυτή την πόλη. Εδώ ακριβώς που γεννήθηκε η φιλοσοφία».

Συμφωνείς λοιπόν με την άποψη ότι η φιλοσοφία γεννήθηκε στην αρχαία Ελλάδα, μολονότι υπήρξαν αρχαιότεροι πολιτισμοί; Ναι. Αν και υπήρξαν αρχαιότεροι πολιτισμοί από τον ελληνικό, οι Σουμέριοι, οι Βαβυλώνιοι κ.λπ., οι αναζητήσεις τους ήταν περισσότερο θρησκευτικού χαρακτήρα. Φυσικά, αυτό δεν σημαίνει ότι όλοι οι φιλόσοφοι του αρχαίου κόσμου ήταν Έλληνες. Ανάμεσά τους υπήρχαν Σύριοι, Φοίνικες κ.ά. Τους συνέδεε όμως η ελληνική γλώσσα. Η φιλοσοφία γεννήθηκε στην αρχαία Αθήνα, με αποκρύφωμα από την εποχή του Σωκράτη και μετά, επειδή εδώ ακριβώς εισάγονται οι έννοιες της λογικής και της διαλεκτικής. ▶

Στην εισαγωγή αναφέρεται ότι το να γράψει κανείς ένα βιβλίο με θέμα το πώς πέθαναν οι σπουδαιότεροι φιλόσοφοι είναι ένας περιεργός τρόπος για να περνάει το χρόνο του. Ποιο ήταν λοιπόν το κίνητρο για να γράψει αυτό το βιβλίο; Είναι σίγουρα ένας περιεργός τρόπος για να περνάς το χρόνο σου, όσο και ενδιαφέρων. Ο λόγος που έγραψα αυτό το βιβλίο είναι κυρίως επειδή, αν και υπάρχουν εκατοντάδες βιβλία σχετικά με το έργο αυτών των φιλοσόφων, δεν είχε γραφτεί κάτι που να αναφέρεται στο θάνατό τους. Και είναι αυτό έχει ενδιαφέρον, επειδή η έννοια του θανάτου κατέχει κεντρική θέση στο έργο τους. Πώς λοιπόν αντέδρασαν απέναντι στο θάνατο οι άνθρωποι που έγραψαν τόσα πράγματα γι' αυτόν; Χρειάστηκε φυσικά να κάνω εκτεταμένη έρευνα και να ανατρέξω σε λογής από πηγές. Ανακάλυψα ότι πολλοί από αυτούς τους φιλοσόφους βρήκαν το θάνατο υπό συνθήκες που θα μπορούσαν να χαρακτηριζούν ακόμα και αστείες. Δεν ισχύει για όλους η ανωτερότητα που χαρακτηρίζει το θάνατο του Σωκράτη. Άλλοι πάλι βρήκαν το θάνατο επειδή έμειναν δογματικά προσκολλημένοι στις θεωρίες τους, όπως αναφέρεται για τον Πυθαγόρα – αν και πιθανότατα ο ίδιος Πυθαγόρας δεν υπήρξε ποτέ, ήταν ο επισημομένος γενάρχη των Πυθαγορείων.

Συμφωνείς με αυτό που είπε ο Σενέκας, ότι ο άνθρωπος ζει μια άσχημη ζωή αν δεν ξέρει πώς να πεθάνει όμορφα; Απολύτως. Ένας από τους λόγους που οι ζωές μας δεν είναι όπως θα τις θέλαμε οφείλεται ακριβώς στο γεγονός ότι φοβόμαστε το θάνατο. Ότι δεν είμαστε συμπφιλιωμένοι μαζί του. Το γεγονός αυτό θέτει όρια στον τρόπο που ζούμε. Ανπουχούμε πολύ για κάτι που αναπόφευκτα θα συμβεί κάποια στιγμή και όχι γι' αυτό που ζούμε στο τώρα. Όπως είπε και ο Μάρκος Αυρήλιος, «το να αντιληφθείς ότι έφτασε η ώρα να πεθάνεις είναι μία από τις πιο ευγενείς διαδικασίες της λογικής».

Το βιβλίο, μολονότι πραγματεύεται ένα σοβαρό θέμα, είναι γραμμένο με χιούμορ και σε απλή γλώσσα. Έγινε επί τούτω αυτό; Ναι. Νομίζω καταρχάς ότι το ίδιο το θέμα μπορεί να προσεγγιστεί με χιούμορ. Επιπλέον, ήθελα να γράψω ένα βιβλίο που να μπορεί να γίνει κατανοητό από το ευρύ κοινό. Οι περισσότεροι έχουν την αντίληψη ότι η φιλοσοφία είναι κάτι το δυσνόητο και αυτό τους αποθαρρύνει από το να τη διαβάσουν. Στην πραγματικότητα η φιλοσοφία νομίζω ότι είναι απλή, όσο και υπέροχη να τη διαβάζεις. Είναι προπάντων ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο για να αντιμετωπίσεις τις καταστάσεις στην καθημερινότητά σου, και αυτό είναι ένα από τα πράγματα

που ήθελα να τονίσω σ' αυτό το βιβλίο.

Τα τελευταία χρόνια, ειδικά σε χώρες όπως η Ελλάδα, τα βιβλία (έστω τα πιο εκλαϊκευμένα) με θέμα τη φιλοσοφία γνωρίζουν αρκετά μεγάλη εμπορική επιτυχία. Πατά συμβαίνει κατά τη γνώμη σου αυτό; Τι αναζητούν οι άνθρωποι διαβάζοντας φιλοσοφία; Απαντήσεις, νομίζω, σε θέματα που τους απασχολούν. Και πάλι αυτό έχει να κάνει εν μέρει με την ιδέα του θανάτου. Οι άνθρωποι φοβούνται μπροστά στην ιδέα του θανάτου και αναζητούν στη φιλοσοφία κάτι που θα τους κάνει να νιώσουν καλύτερα.

Το «Βιβλίο των νεκρών φιλοσόφων» είναι το πρώτο σου που μεταφράζεται στα ελληνικά. Θα μας αναφέρεις συνοπτικά τα υπόλοιπα έργα σου; Έχω εκδώσει διάφορα βιβλία που πραγματεύονται διαφορετικά θέματα: την ηθική ("The Ethics of Deconstruction", 1992), τη σχέση φιλοσοφίας και λογοτεχνίας ("Very Little... Almost Nothing", 1997), μια εισαγωγή στη φιλοσοφία ("Continental Philosophy: A Very Short Introduction", 2001), μια μελέτη ανάμεσα στη σχέση της φαινομενολογικής ηθικής και της πολιτικής θεωρίας ("Infinitely Demanding", 2007, το βιβλίο αυτό είχε γίνει αιτία πολεμικής μεταξύ του Κρίστοφ και του Σλαβόι Ζίτσεκ), ένα με θέμα τη φιλοσοφία του Χάιντεγκερ κ.ά.

Εκτός από φιλοσοφία, διδάσκεις ιστορία. Διαβάζοντας το βιβλίο σου, θα έλεγα ότι η οπτική σου για την ιστορία βρίσκεται πολύ κοντά στη μαρξιστική. Είμαι φιλικά διακείμενος απέναντι στον Μαρξ. Διαφωνώ ωστόσο με τη μαρξιστική άποψη ότι ο ρους της ιστορίας είναι κατ' ανάγκη «προοδευτικός». Κατά τη γνώμη μου η ιστορία κάνει κύκλους και εξελίσσεται βάσει παραγόντων που δεν μπορούν πάντα να προβλεφτούν.

Να υποθέσω λοιπόν ότι διαφωνείς κάθετα με τις απόψεις των Χάντιγκτον και Φουκουγιάμα περί «σύγκρουσης των πολιτισμών», περί «τέλους της ιστορίας» κ.λπ. Απολύτως. Οι απόψεις αυτές δέχονται, από μια άλλη σκοπιά, νομοτελειακά αυτή την «προοδευτική» άποψη για την ιστορία που ανέφερα πριν και εκφράστηκαν ακριβώς για να προσπαθήσουν να επισπεύσουν με το έτσι θέλω αυτή την «πρόοδο». Δεν είναι τυχαίο ότι οι απόψεις αυτές ευθύνονται σε θεωρητικό επίπεδο για τις σημαντικότερες πολεμικές συγκρούσεις που γνώρισε ο πλανήτης τα τελευταία χρόνια, για τον πόλεμο στο Ιράκ κλπ. Δεν πιστεύω ότι έχει τελειώσει η Ιστορία ούτε ότι πρόκειται να τελειώσει ποτέ. Η Ιστορία θα συνεχίσει να γράφεται όσο υπάρχει έστω και ένας άνθρωπος στον πλανήτη. ●